



**Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi  
İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu**

**2016-ci il üzrə  
HESABAT**

**Dekabr, 2016**

## **İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun 2016-cı ildə fəaliyyəti**

Hesabat ilində İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun fəaliyyətinin müasir tələblər səviyyəsində qurulması istiqamətində tədbirlər məqsədyönlü, sistemli və ardıcıl şəkildə davam etdirilmişdir. Belə ki, 2016-cı ilin əvvəlində İnstitutun İş planı İqtisadiyyat Nazirliyinin fəaliyyət istiqamətləri nəzərə alınmaqla tərtib edilmiş, müvafiq şöbələr və struktur bölmələri ilə razılaşdırılmaqla təsdiq olunmuşdur. İlin əvvəlindən etibarən İnstitutun fəaliyyəti qeyd olunan plana uyğun təşkil edilmişdir.

### **I. ELMİ-TƏDQIQAT İŞLƏRİ**

2016-cı ildə İş planı üzrə nəzərdə tutulmuş aşağıdakı istiqamətlərdə və mövzularda elmi-tədqiqat işləri yerinə yetirilmişdir:

#### **PROBLEM 1. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ÜMUMİ TARAZLIQ MODELİNİN İŞLƏNMƏSİ VƏ MODELƏŞDİRMƏNİN İNKİŞAFI**

##### **İş 1. İstehlak bazarında baş verən kəmiyyət və keyfiyyət dəyişikliklərinin təhlili və modelləşdirilməsi**

Tədqiqatın məqsədi Azərbaycan Respublikasında istehlak bazarında baş verən kəmiyyət və keyfiyyət dəyişikliklərinin təhlili və qiymətləndirilməsi üçün tətbiqi modellər işlənməsindən və mütəmadi olaraq, konkret şəraitin tələbləri və bu istiqamətdə əldə olunmuş yeni elmi və praktiki nəticələr nəzərə alınmaqla, onların təkmilləşdirilməsindən ibarətdir.

Tədqiqat işində müvafiq nəzəri-metodoloji müddəalarla yanaşı, dünya təcrübəsi əsas götürülməklə Azərbaycan Respublikasında istehlak bazarının məcmu tələb, məcmu təklif və bunun əsasında tarazlıq modelləri təklif olunur.

Tədqiqat işi sistemli yanaşma əsasında məntiqi ümumiləşdirmə, qruplaşdırma, analitik təhlil və riyazi modelləşdirmə kimi tədqiqat üsullarının köməyi ilə yerinə yetirilmişdir.

Əsas nəticələr müasir nəzəri-metodoloji yanaşmalara və mütərəqqi beynəlxalq təcrübələrə əsaslanaraq, Azərbaycanın istehlak bazarında baş verən kəmiyyət və keyfiyyət dəyişikliklərinin təhlili və qiymətləndirilməsi işini təkmilləşdirmək üçün tətbiqi modellər işlənmiş, onlar vasitəsilə cari vəziyyətin təhlili və qiymətləndirilməsi aparılmış və bu əsasda istehlak bazarının tənzimlənməsinin səmərəliliyinin yüksəldilməsi üçün əsaslandırılmış təklif və tövsiyələr hazırlanmışdır. Bununla yanaşı, işlənmiş modellərin sonrakı dövrlərdə mütəmadi olaraq, konkret şəraitin tələbləri və bu istiqamətdə əldə olunmuş yeni elmi və praktiki nəticələr nəzərə alınmaqla, təkmilləşdirilməsi və yeni modellərin işlənməsi və istifadəsi üzrə təkliflər hazırlanmışdır.

Tədqiqat işində qeyd olunmuş nəticələrin əldə edilməsi məqsədilə istifadə olunmuş və qurulmuş modellər tələb olunan şərtlərə cavab verməklə, istifadə olunan məlumatlar rəsmi mənbələrdən götürülmüşdür. İstehlak bazarı ilə bağlı istifadə olunan həftəlik məlumatlar isə Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi Antiinhisar Siyasəti və İstehlakçılarının Hüquqlarının Müdafiəsi Dövlət Xidməti tərəfindən mütəmadi aparılan monitoring nəticələrinə əsaslanır.

## **İş 2. Azərbaycanın Ümumi Tarazlıq Modeli əsasında investisiyaların ölkə iqtisadiyyatına təsirlərinin qiymətləndirilməsi**

Tədqiqatın məqsədi Azərbaycan iqtisadiyyatında investisiyaların ölkə iqtisadiyyatına təsirlərinin Ümumi Tarazlıq Modelleri əsasında qiymətləndirilməsi təşkil edir.

Tədqiqat işindən ölkə iqtisadiyyatına yönəldilən investisiyaların təsirləri ilə bağlı qiymətləndirmələr üzrə alınmış nəticələr aşağıdakı kimi ümumiləşdirilmişdir:

1. Sahələrarası əlaqələr nəzərə alınmaqla investisiya qoyuluşlarının təsirinin qiymətləndirilməsi üçün, baxılan məsələlərin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq müvafiq ekonometrik, SAB, SHM multiplikator və ümumi tarazlıq modellərinin qurulması əsasında kompleks yanaşma verilmişdir ki, bu dövlət investisiyalarının rəşional bölgüsünün aparılması, sahəvi və regional proqramlarının hazırlanması, ölkədə investisiya və biznes mühitinin inkişaf etdirilməsi, investisiyaların səmərəli istifadəsi mexanizmlərinin işlənilməsi və digər məsələlərin həll edilməsinə imkan verir.

2. Müxtəlif mənbələrdən iqtisadiyyata qoyulan investisiyaların çoxamilli ekonometrik təhlili bir sıra kəmiyyət və keyfiyyət qiymətləndirmələrinin əldə olunmasına şərait yaratmışdır: (a) ümumilikdə istehsal faktorlarının hər birinin ayrı-ayrılıqda artımı ÜDM-in artımını təmin edə bilər və istehsal faktorlarının eyni sürətlə artımı istehsalın yüksələn səmərəli artımı ilə müşayiət olunur; (b) xarici investisiyalara daxili investisiyalar mənfə əmsalla statistik əhəmiyyətsiz, ÜDM və qeyri-neft ixracı müsbət statistik əhəmiyyətli, neft ixracı, qısamüddətli depozitlərə faiz dərəcəsi və real effektiv məzənnə mənfə statistik olaraq əhəmiyyətli təsir edir; (c) birbaşa xarici investisiyalara ÜDM-in həcmi müsbət, ixrac və daxili investisiyalar isə mənfə təsir edir; (d) dövlət investisiyaları daha çox özəl sektor üçün maraqlı sahələrə qoyulur ki, bu da özəl sektorun investisiyalarının həcminə mənfə təsir edir;

3. Sahələrarası münasibətlər nəzərə alınmaqla investisiyaların ölkə iqtisadiyyatına təsirlərinin qiymətləndirilməsinin SAB və SHM multiplikator modelləri qurulmuşdur ki, bu əsasda tarazlıq şərti daxilində sahələrin qarşılıqlı təsir effektlərini qiymətləndirməyə, investisiyaların sahələr üzrə rəşional paylanmasını müəyyən etməyə, sahəvi və regional investisiya proqramlarının işlənməsinə, sahələrin rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılmasına imkan verir. Modeller vasitəsilə simulyasiyaların aparılması kapital qoyuluşlarının dəyişməsi üzrə kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq və tikinti kimi iqtisadi sahələrdə multiplikator əmsallarının yüksək olduğu müəyyənleşmişdir.

4. Kapitaldan istifadə üzrə vergilərin dəyişilməsi əsasında Azərbaycanın Ümumi Tarazlıq Modeli - AzMOD vasitəsilə investisiyaların ölkə iqtisadiyyatına və onun ayrı-ayrı sahələrinin inkişafına təsiri müəyyənleşdirilmişdir və bu əsasda ssenari qiymətləndirmələri bir sıra effektləri müəyyən etməyə imkan vermişdir: (a) kapitaldan istifadəyə vergilərin artırılması cəmi investisiyalara tələbi, əsas kapitalla investisiyaları, cəmi investisiya qoyuluşlarını, ixracı azaldır, dövlət gəlir və xərclərini artırır, nəticədə ÜDM-in azalmasına səbəb olur; (b) kapitaldan istifadəyə vergilərin azaldılması isə tamamilə əks mənşərə yaradır. Qiymətləndirmələr göstərir ki, investisiyalar daha çox əlavə dəyər yaradan, elm və innovasiya tutumlu sahələrə yönəldilməlidir.

### **İş 3. Ümumi Tarazlıq Modelindən istifadə etməklə uzunmüddətli dövr üzrə iqtisadi hədəflərə nail olma səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsi**

#### **İş 3.1. Ümumi Tarazlıq Modeli vasitəsi ilə qeyri-neft sektoruna müxtəlif iqtisadi təsirlərin qiymətləndirilməsi (qeyri-neft emalı sənayesi timsalında)**

Tədqiqatın məqsədi Azərbaycan iqtisadiyyatında qeyri-neft emalı sənayesi üzrə ümumi tarazlıq modellərindən istifadə etməklə sahəvi təsirlərin qiymətləndirilməsi və təhlillərin aparılması təşkil edir.

Aparılmış təhlil və yerinə yetirilmiş qiymətləndirmələrdən aşağıdakı nəticələr əldə edilmişdir:

- Neft emalı iqtisadi sahəsi üzrə ekzogen tələbin 20% artımı nəticəsində həmin iqtisadi sahənin məcmu tələbi 7.03%, cəmi məcmu tələbi isə, 0.448% artır;

- Qeyri-neft sənayesi iqtisadi sahəsi üzrə ekzogen tələbin 20% artımı nəticəsində həmin sahənin məcmu tələbi 7.61%, cəmi məcmu tələb isə, 1.343% artır;

- Qeyri-neft emalı iqtisadi sahəsi üzrə kapital qoyuluşlarının 20% artırılması həmin sahənin məcmu tələbinin 6.47%, cəmi məcmu tələbin isə, 1.14% artmasına səbəb olur;

- Neft emalı sənayesi üzrə multiplikator əmsalı 2.2, qeyri-neft emalı sənayesi üzrə isə, 1.5 alınır;

- Emal sənayesi üzrə ÜDM istehsalının artımın vahid artımı ÜDM artımının 13.72 vahid artmasına səbəb olur.

Tədqiqat işində sahəvi təsirlərin qiymətləndirilməsində istifadə olunan SHM modeli Azərbaycan Respublikasının Milli Hesablar Sisteminin göstəricilərinə əsaslanmaqla, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qeyd olunan məsələlərlə bağlı təlimat və qaydalarına uyğun tərtib olunmuşdur.

### **İş 4. Maliyyə proqramlaşdırması və siyasəti (FPP) modelinin Azərbaycan Respublikasında tətbiqi üçün nazirliyə dəstək verilməsi**

Tədqiqatın məqsədi Maliyyə Proqramlaşdırması və siyasəti (FPP) modelinin Azərbaycan Respublikasında tətbiqi üçün nazirliyə dəstək verilməsi tədqiqat işində qeyd olunan Maliyyə Proqramlaşdırılması haqqında informativ məlumat İqtisadiyyat nazirliyində proqnozlaşdırma mexanizmlərinin gücləndirilməsində yardımçı vasitə olacaqdır.

Tədqiqat işində Maliyyə Proqramlaşdırması modelinin xüsusiyyətləri və praktiki tətbiqi istiqamətləri müəyyənləşdirilmiş və müasir dövrdə çatışmayan cəhətləri orataya qoyulmuşdur. Məlum olmuşdur ki, qeyd olunan tədqiqat işinin qısa və ortamüddətli ekonometrik proqnozların işlənməsi ilə genişləndirilməsi istiqamətində tədqiqatların aparılması Nazirliyin əsas makroiqtisadi göstəricilərin proqnozlaşdırılmasında dəstəyin göstərilməsinə xidmət edəcəkdir.

Tədqiqat işinin praktik əhəmiyyəti makroiqtisadi sabitliyə nail olmaq məqsədilə geniş istifadə olunan Maliyyə proqramlaşdırması aləti haqqında geniş informativ məlumat verməsidir.

Tədqiqat işində Maliyyə proqramlaşdırması modelinin nəzəri metodoloji əsasları Beynəlxalq Valyuta Fondunun təlimatına uyğun olaraq öyrənilmişdir.

## **İş 5. Azərbaycan Respublikasında qeyri-dövlət pensiya fondlarının fəaliyyətinin təşkili üçün aktuar modellərin hazırlanması**

Tədqiqatın məqsədi qeyri-dövlət pensiya fondlarının fəaliyyəti mexanizmlərini aktuar hesablamalar əsasında metodikasının işlənilməsidir. Bu aktuar hesablamalarla ölkədə zəif inkişaf edən maliyyə bazarların inkişafı etməsinin qeyri-dövlət pensiya fondlarının yaranması ehtiyacını meydana gətirə bilər.

Tədqiqat işi empirik, analitik-statistik təhlil, aktuar təhlil kimi tədqiqat üsullarının köməyi ilə yerinə yetirilmişdir.

Tədqiqat işində inkişaf etmiş ölkələrin qeyri-dövlət pensiya fondlarının fəaliyyət mexanizmlərinin aktuar hesablanması elmi-metodoloji əsasları işlənilmiş; qeyri-dövlət pensiya fondlarının BEL və MoS metodları ilə fəaliyyət mexanizminin aktuar modeli qiymətləndirilmiş; qeyri-dövlət pensiya fondlarında pul axınları və ödəmə qabiliyyəti aktuar hesablamaları ilə hesablanmış və fondların fəaliyyətinin təşkili istiqamətində əməli təklif və tövsiyələr hazırlanmışdır.

## **İş 6. Sistemli iqtisadi məlumat bazasının strukturunun hazırlanması**

Tədqiqatın məqsədi Azərbaycan iqtisadiyyatının qısa və ortamüddətli proqnoz modelinin işlənilməsi üçün sistemli məlumat bazasının strukturunun formalaşdırılmasıdır.

Əsas nəticələr Excel proqram təminatında realizasiya olunan strukturda istehsal və xərclər üzrə Milli hesablar sistemi göstəriciləri, İstehsalın indeksləri, Qiymətlər və əməkhaqqı, tədiyyə balansı, dövlət maliyyəsi, pul və digər əsas göstəricilər illik, rüblük və aylıq formatda təsnifləşdirilmişdir.

İlkin olaraq Excel bazasında hazırlanmış məlumat bazası iqtisadiyyatın monitorinqinin və qısamüddətli proqnozların aparılması üçün istifadə edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

## **PROBLEM 2. XARİCİ TİCARƏT VƏ ÖLKƏNİN BEYNƏLXALQ RƏQABƏTQABİLİYYƏTLİLİYİNİN ARTIRILMASI**

### **İş 1. Çoxtərəfli beynəlxalq ticarət sazişlərinə qoşulmaq sahəsində təcrübələr, perspektivlər və təhdidlərin öyrənilməsi**

Tədqiqatın məqsədi Ümumdünya Ticarət Təşkilatı (ÜTT) çərçivəsində çoxtərəfli beynəlxalq sazişlərin Azərbaycan Respublikasının xarici ticarət potensialına mümkün təsirlərinin qiymətləndirilməsindən və yarana biləcək mənfi meyillərin aradan qaldırılması istiqamətində əməli təklif və tövsiyələr hazırlanmasından ibarətdir.

Tədqiqatın başlıca nəticələrini və bu əsasda irəli sürülən əməli təklifləri qısa və konkret şəkildə aşağıdakı kimi ifadə etmək olar:

1) Keçid iqtisadiyyatlı və inkişaf etməkdə olan ölkələrə məxsus olan xüsusiyyətlər bu ölkələrdə xarici ticarət potensialının inkişafı və səmərəli istifadəsinə xüsusi yanaşmanı tələb edir. Hesab edirik ki, onlar üçün xarici ticarət potensialının daha səmərəli reallaşdırılması üçün beynəlxalq sazişlərə qoşulmaq zərurətdən irəli gəlir və bu əməkdaşlıq işin birinci bölməsində müəyyən olunmuş metodoloji prinsiplər əsasında formalaşdırıla bilər.

2) Azərbaycanın xarici ticarətinin müasir vəziyyətinin təhlilinə əsaslanaraq bu qənaətə gəlirik ki, milli istehsalın rəqabət qabiliyyətliliyi aşağı səviyyədədir. Lakin bununla

belə, beynəlxalq sazişlərdən məqsədyönlü istifadə xarici ticarət potensialının daha səmərəli reallaşdırılmasına təkan verir. Bu məqsədlə ÜTT-ə tam hüquqlu üzv statusunun əldə edilməsi istiqamətində iş aparmaq (potensial üstünlükləri və itkiləri müqayisə etmək, danışıqlar taktikasını müəyyən etmək, müvafiq təcrübəni öyrənmək, verilə biləcək güzəştlərin optimal variantını hesablamaq və s.), xarici iqtisadi fəaliyyətin milli tənzimlənmə sisteminin hüquqi-normativ bazasının beynəlxalq hüquq normaları və dünya praktikası, o cümlədən ÜTT-nin tələbləri əsasında tamamlamaq və təkmilləşdirmək lazımdır;

3) Azərbaycan Respublikasında çoxtərəfli beynəlxalq sazişlərə qoşulması keçid iqtisadiyyatlı ölkələr üçün birinci bölmədə göstərilən metodoloji prinsiplərə əsaslanmaqla işin ikinci və üçüncü bölmələrində ölkəmiz üçün müəyyən olunmuş yerli xüsusiyyətləri, inkişaf perspektivlərini, əsas istiqamətləri və konkret təklifləri nəzərə almalıdır.

4) Qida təhlükəsizliyinin təminatı sisteminin ÜTT-nin, Avropa Birliyinin və müvafiq beynəlxalq təşkilatların tələblərinə uyğunlaşdırılması və məhsulların təhlükəsizliyinin və keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində işlər intensivləşdirilməklə ölkədə yeyinti məhsullarına dair norma və qaydalar qida təhlükəsizliyinə dair Kodeks Alimentarius, bitki məhsulları üzrə Beynəlxalq Bitki Mühafizəsi Konvensiyası, heyvan mənşəli məhsullar üzrə Beynəlxalq Epizootik Büronun tələblərinə uyğunlaşdırılması istiqamətində tədbirlər planı hazırlanacaq və plana uyğun şəkildə standartların harmonizasiyası aparılmalıdır.

5) ÜTT-ə üzv olduqdan sonra kənd təsərrüfatının qarşılaşa biləcəyi itkilərin qarşısının alınması məqsədilə baytarlıq-sanitariya və sanitariya-epidemioloji tələblərə uyğun ət kəsimi və satışı mərkəzlərinin yaradılması təmin olunmalı, ərzaq məhsullarının təhlükəsizlik standartları beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmaqla ÜTT-ə üzv olduqdan sonra beynəlxalq standartları geniş şəkildə tətbiq edən Rusiya bazarına çıxışla bağlı risklər aradan qaldırıla bilər.

## **İş 2. Qeyri-neft ixracının artırılması və diversifikasiyası üzrə əsaslandırılmış təkliflərin verilməsi**

Tədqiqat işində qeyri-neft ixracının artırılmasına təsir edən faktorların öyrənilməsi, iqtisadi-riyazi modelin qurulması, təklif və tövsiyələrin hazırlanması qarşıya məqsəd qoyulmuşdur.

Sözügedən məqsədin həyata keçirilməsi üçün qeyri-neft ixracına təsir edən amillər tədqiq edilmiş, iqtisadi xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla onların sinfi təsnifatı verilmiş, faktorların seçilməsinin meyarları müəyyən edilmişdir. Müəyyən edilmiş meyarların təsiretmə səviyyələrinin qiymətləndirilməsində çoxmeyarlılığın mövcud olması, eləcə də hər faktorun təsirinin ədədi qiymətləndirilə bilməməsi səbəbindən faktorların təsir etmə üstünlüklərinin qiymətləndirilməsi üçün qeyri-səlis məntiqin köməyi ilə metodoloji yanaşma işlənmişdir.

Tədqiqat işinin gözlənilən nəticələri qeyri-neft ixracının təşviqinə təsir edən faktorların qiymətləndirilməsi, qərar qəbuletmə modelinin qurulması, praktiki təkliflərin hazırlanmasıdır.

Tədqiqat işinin elmi əhəmiyyəti isə (i) qeyri-neft ixracının artırılmasına rol oynayan əsas faktorların və onların formallaşmasına təsiredici amillərin xüsusiyyətlərinin, qarşılıqlı əlaqələrinin tədqiq edilməsi; (ii) faktorların sinfi təsnifatının verilməsi və vaciblik dərəcələrinin müəyyən olunması; qərar qəbuletmə modelinin qurulması olmuşdur.

İşin təcrübi əhəmiyyəti - qeyri-neft ixracının təşviqi (artırılması) üzrə ssenarilərin işlənilməsi; qeyri-neft ixracının təşviqi (artırılması) üzrə strateji hədəflərin, eləcə də bu sahədə dəstək fəaliyyəti ilə məşğul olan qurumların fəaliyyətlərinin səmərəliliyinin artırılması üzrə praktiki təkliflərin verilməsi və bu istiqamətdə fəaliyyət göstərən maraqlı tərəflərin istifadəsi üçün elmi-metodoloji və praktiki alətin hazırlanmasıdır.

### **İş 3. ECO çərçivəsində regional və iqtisadi əməkdaşlıq sahəsində beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi**

Tədqiqatın məqsədi – müasir dövrdə milli iqtisadiyyatların inkişafı çərçivəsində regional və iqtisadi əməkdaşlığa dair beynəlxalq təcrübənin araşdırılmasıdır.

Bu istiqamətdə dünya iqtisadiyyatının qloballaşması prosesləri dövlətlərin ərazi əlamətinə görə regional-iqtisadi yaxınlaşması iqtisadi əməkdaşlıq və regional inteqrasiya baxımından araşdırılmışdır. Burada regional inteqrasiya suveren dövlətlərin vahid iqtisadi sahədə birgə maraqlar üçün birləşməsi prosesidir və onun (i) sərbəst ticarət zonası, (ii) gömrük birliyi, (iii) ümumi bazar, (iv) iqtisadi birlik və (v) vahid iqtisadi sahə kimi institusional formaları mövcuddur.

İqtisadi gücləri öz ətrafında cəmləşdirən mərkəzlərdən biri kimi tədqiqatda Avropa birliyinə xüsusi fikir verilmişdir. Belə ki, Avropa eyni zamanda həm iqtisadi əməkdaşlıq, həm də regional interasiya platforması kimi çıxış edir. Vahid platformada iştirak edən, inteqrasiyanın intensivliyi və iqtisadi əməkdaşlığın səmərəliliyinin əhəmiyyəti məhz bu Avropa dövlətlərini birləşdirən tarixi, mədəni, sosial və iqtisadi xüsusiyyətlərlə əlaqələndirilir.

Avropa dövlətləri arasındakı iqtisadi əməkdaşlıq və regional inteqrasiya beynəlxalq müqavilələrlə tənzimlənən dövlətlərarası regional iqtisadi təşkilatların çərçivəsində həyata keçirilir. Belə ki, hesabat dövründə tədqiqat işi çərçivəsində xüsusilə Avropa regionunda yerləşən Regional İqtisadi Əməkdaşlıq (RİƏ) təşkilatlarının əhəmiyyəti, faydaları, təşkilati formaları şərh edilmiş, Avropa regionunda yerləşən Avropa İqtisadi Zonası (European Economic Area), Avropa İqtisadi Birliyi (European Economic Community), Avropa Birliyi (European Union), Regional Əməkdaşlıq Şurası (Regional Cooperation Council) və Aralıq dənizi Birliyinin (Union for the Mediterranean) yaranmasının tarixi zərurəti, üzvləri, məqsəd və digər əsas xüsusiyyətləri tədqiq edilmişdir.

## **PROBLEM 3. AZƏRBAYCANDA REGIONLARIN İQTİSADI İNKİŞAF SƏVİYYƏSİNİN VƏ İQTİSADI POTENSİALININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ VƏ SAHİBKARLIĞIN İNKİŞAFI MƏSƏLƏLƏRİNİN TƏDQIQI**

### **İş 1. İqtisadi rayonların pasportlarının yenilənməsi**

Bu işin məqsədi ölkənin iqtisadi rayonları üzrə hazırlanmış sosial-iqtisadi pasportlarının mütəmadi olaraq hər il Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi nəşrləri əsasında yenilənməsindən ibarətdir.

Hesabat ilində də iqtisadi rayonların pasportları DSK-nın son nəşrlərinin məlumatları əsasında yenilənmişdir.

## **İş 2. Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunda turizm və kurort potensialının qiymətləndirilməsi və bunun nəticəsində Dünya Bankı layihəsinin səmərəliliyinin artırılması üçün təkliflərin verilməsi**

Tədqiqat işinin məqsədi Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunda rekreasiya potensialının yerləşməsi, müasir vəziyyətdə istifadə olunmasının təhlilinin aparılması və gələcəkdə bu potensialdan istifadə üçün təklif və tövsiyələrin hazırlanmasından ibarət olmuşdur.

Mövzu üzrə tədqiqat planına uyğun olaraq turizmin inkişafına təsir edən amillər statik və dinamik olaraq qruplaşdırılmış, ayrı-ayrılıqda təhlil edilmişdir. Turizm sektorunun digər sahələrə təsir imkanları öyrənilmiş, iqtisadi rayon üzrə mehmanxana və mehmanxana tipli müəssisələr araşdırılmışdır. Ümumilikdə, işdə Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunun inzibati rayonlarında turizm-rekreasiya və istirahət sahələrinin yaradılması üçün imkanlar göstərilmiş, Dünya Bankı göstəricilərindən və metodoloji yanaşmalardan istifadə etməklə turizm sahəsində müqayisəli təhlillər aparılmış, iqtisadi rayonda rekreasiya-turizm və kurort müəssisələri şəbəkəsinin artırılması üçün təkliflər verilmişdir.

## **İş 3. Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonunda ekoloji turizm (kənd turizmi) potensialının müəyyənləşdirilməsi**

Tədqiqat işinin məqsədi Azərbaycanın turizm potensialında mühüm çəkiyə malik olan Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonunda ekoloji turizm (kənd turizmi) potensialını müəyyənləşdirmək və müvafiq olaraq inkişaf istiqamətləri haqqında təkliflər verməkdən ibarət olmuşdur.

Tədqiqat işi istiqamətində Dağlıq Şirvan iqtisadi regionunun (ayrı-ayrı inzibati rayonlar nəzərə alınmaqla) ümumi turizm potensialı müəyyənləşdirilmiş, beynəlxalq təcrübə əsasında ekoloji turizmin inkişaf istiqamətləri öyrənilmiş, Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonunun ekoloji turizm potensialı müəyyənləşdirilmişdir. Bölgədə turizm fəaliyyətinin stimullaşdırılması, informasiya-təbliğat işinin gücləndirilməsi, milli, tarixi-mədəni, sosial-iqtisadi və təbii xüsusiyyətlərin nəzərə alınması yolu ilə turizm marşrutlarının yaradılması, yerli əhalinin yeni iş yerləri və gəlir imkanlarının artırılması istiqamətlər üzrə təkliflər hazırlanmışdır.

## **PROBLEM 4. QEYRİ-NEFT SAHƏLƏRİNİN İNKİŞAFININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ**

### **İş 1. Yeyinti sənayesi üzrə müqayisəli üstünlüyə malik olan sahələrin (məhsulların) müəyyənləşdirilməsi və onların istehsal və ixrac potensialının inkişafı üzrə təkliflərin hazırlanması**

Tədqiqatın məqsədi Azərbaycan Respublikasında yeyinti sənayesi üzrə müqayisəli üstünlüyə malik olan sahələrin (məhsulların) dəqiqləşdirilməsi və onların istehsal və ixrac potensialının inkişafı üzrə əsaslandırılmış təkliflər hazırlamaqdan ibarətdir.

Tədqiqat çərçivəsində aşağıdakı işlər yerinə yetirilmişdir:

- Müvafiq sahədə müasir nəzəri-metodoloji əsaslar və mütərəqqi dünya təcrübəsinin əsas xüsusiyyətləri öyrənilmiş;
- Azərbaycan Respublikasında yeyinti sənayesi üzrə müqayisəli üstünlüyə malik olan sahələr (məhsullar) dəqiqləşdirilmiş;



- Azərbaycan Respublikasında yeyinti sənayesi üzrə müqayisəli üstünlüyə malik olan sahələr (məhsullar) üzrə istehsalın və ixracın mövcud vəziyyəti təhlil olunmuş və qiymətləndirilmiş;
- Azərbaycan Respublikasında yeyinti sənayesi üzrə müqayisəli üstünlüyə malik olan sahələr (məhsullar) üzrə istehsalın və ixracın artırılması perspektivləri və problemləri müəyyənləşdirilmiş;
- Azərbaycan Respublikasında yeyinti sənayesi üzrə müqayisəli üstünlüyə malik olan sahələr (məhsullar) üzrə istehsalın və ixracın inkişafının dəstəklənməsi ilə əlaqədar əsaslandırılmış təkliflər hazırlanmışdır.

## **İş 2. Azərbaycanda innovasiya tipli məşğulluğun maliyyələşdirilməsinin müasir mexanizmləri**

Tədqiqatın məqsədi Azərbaycanda innovasiya tipli məşğulluğun maliyyələşdirilməsini təmin edən müasir mexanizmlərin təkmilləşdirilməsidir.

Əsas nəticə olaraq innovasiya tipli məşğulluğun maliyyələşdirilməsinə imkan verən mexanizmlərə dair aşağıdakı təkmilləşdirmə tədbirləri təklif olunmuşdur:

- iqtisadiyyatın müxtəlif sahə və institusional qurumlarını əhatə edən islahatların aparılması;
- innovasiyaları maliyyələşdirən müəssisələrə vergi kreditlərinin tətbiqi;
- beynəlxalq təcrübədə mövcud olan innovasiyaları maliyyələşdirmə mexanizm və stimullaşdırma tədbirlərinin qanunvericilik bazasında əks olunması, bu mexanizmlər barədə sahibkarlar və investorlar üçün maarifləndirici tədbirlərin təşkili (məsələn, vençur maliyyələşdirilməsi);
- innovasiyaların maliyyələşdirilməsində risklərlə əlaqədar zəmanət mexanizminin təkmilləşdirilməsi;
- innovasiya tipli məşğulluğun dəqiq ölçülərinin müəyyən edilməsi üçün innovasiya statistikasında innovasiyaların tətbiq səviyyəsinə görə müəssisə və təşkilatların təsnifləşdirilməsi, innovativ və qeyri-innovativ firmaların müəyyən edilməsi, innovativ firmalarda tədqiqat və işləmələrə xərclər, daim təkmilləşdirilən məhsul və xidmətlər, işçilərin yenidən hazırlanmasına xərclər, universitet və tədqiqat mərkəzlərlə əməkdaşlıq, məhsulların sərğilərdə iştirak səviyyəsi və s. üzrə sorğuların aparılması, innovativ firmalarda işləyən və əldə edilən innovasiya məhsulunun həcmi, həmçinin, innovasiya məhsulu daxilində proses və məhsul innovasiyaları məhsulunun qruplaşdırılması;
- innovasiya auditi standartlarının milli inkişaf modelinə uyğun ölçülərini müəyyən etməklə standartların hazırlanması;
- innovasiya auditinin tədrisi və bu sahədə kadrların hazırlanması;
- innovasiya auditinin müəssisələrin fəaliyyətində riskləri azaltmasına rəvac verməsi rəhbər tutulmaqla maarifləndirmə tədbirlərinin reallaşdırılması.

## **İş 3. Yerli mütəxəssislərin sənaye üzrə innovativ təkliflərinin təşviqinə dair təklif və tövsiyələrin hazırlanması**

Innovasiya infrastrukturunun bütün subyektləri ilə dövlət orqanlarının qarşılıqlı fəaliyyətini genişləndirmək məqsədi ilə İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu tərəfindən Azərbaycanın iqtisadi inkişafında mühüm əhəmiyyət kəsb edən "Azərbaycan

Respublikasında innovasiya infrastrukturunun formalaşması və inkişafı haqqında Qanun”un və “İnnovasiya infrastrukturunu subyektlərinin vahid dövlət reyestrinin yaradılması və aparılması haqqında Əsasnamə” layihələri hazırlanmışdır.

Son illərdə Azərbaycanda innovasiya sahəsində verilən qanunvericilik, stimullaşdırma tədbirləri, sənaye və texnoloji parkların nümunəvi nizamnamələri, bu sahədə baş verən dəyişikliklər təhlil olunaraq qiymətləndirilmişdir.

Son nəticədə aşağıda adları sadalanan sənədləri özündə ehtiva edən **Azərbaycanda innovasiya infrastrukturunun inkişaf konsepsiyası** (strateji məqsəd və hədəfləri, sahənin inkişafı üzrə dövlət siyasətinin konseptual istiqamətləri, tənzimlənmə mexanizmləri və digər zəruri tədbirlər) işlənmişdir:

a) Azərbaycan Respublikasında innovasiya infrastrukturunun formalaşması və inkişafı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu layihəsi;

b) Azərbaycan Respublikasında innovasiya infrastrukturunu subyektlərinin vahid dövlət reyestrinin aparılması qaydaları haqqında əsasnamə layihəsi;

c) “Azərbaycanda beynəlxalq təcrübə əsasında texnoloji innovasiya məqsədli texnopark və aqroparkların yaradılması üzrə təklif və tövsiyələrin hazırlanması” tədqiqat işi üzrə hesabat;

d) “İnnovasiya mərkəzlərinin yaradılmasına dair təklif və tövsiyələrin hazırlanması” tədqiqat işi üzrə hesabat.

#### **İş 4. Ali məktəblər, elmi təşkilatlar və araşdırma mərkəzləri tərəfindən sənayenin inkişafı ilə bağlı elmi-tətbiqi, araşdırma və inkişaf etdirmə fəaliyyətinin dəstəklənməsi və sənaye müəssisələri ilə əlaqələrinin genişləndirilməsinə dair təcrübənin tədqiqi**

Tədqiqatın məqsədi “Azərbaycan Respublikasında sənayenin inkişafına dair 2015-2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı”na müvafiq olaraq ali məktəblər, elmi təşkilatlar və araşdırma mərkəzləri tərəfindən sənayenin inkişafı ilə bağlı elmi-tətbiqi, araşdırma və inkişaf etdirmə fəaliyyətinin dəstəklənməsi və sənaye müəssisələri ilə əlaqələrinin genişləndirilməsinə dair xarici təcrübənin tədqiqi əsasında ümumiləşdirilmiş təkliflərin hazırlanmasından ibarətdir.

Tədqiqat işində dünya təcrübəsində elmi təşkilatların və biznesin arasında qarşılıqlı fəaliyyət formaları kompleks təhlil edilmişdir. Rusiya Federasiyası, Tatarıstan Respublikası, Böyük Britaniya, ABŞ, İsveç və Avropa Komissiyası çərçivəsində ali təhsil, elmi-tədqiqat müəssisələrilə sənayenin qarşılıqlı fəaliyyət modelləri və elmi-tədqiqat, texniki-konstruktor işlərinin stimullaşdırılması vasitələri (inkişaf etmiş ölkələrdə dövlət tənzimlənməsinin birbaşa və dolay vasitələri, ABŞ-da güzəştlər və əlavə hüquqlar, İƏİT ölkələrində vergi stimullaşdırılması, Rusiya Federasiyasında innovasiya fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsinin dolay alətləri) sahələrində təcrübələrə baxaraq ümumiləşdirilmiş nəticələr əsasında təkliflər irəli sürülmüşdür.

#### **İş 5. Postneft dövründə davamlı inkişafın təmin olunmasının struktur və investisiya problemləri**

Tədqiqatın məqsədi müvafiq nəzəri-metodoloji əsaslar və mütərəqqi dünya

təcrübəsi nəzərə alınmaqla, Azərbaycanda iqtisadiyyatın formalaşmış sahə və ərazi strukturu ilə bağlı mövcud problemləri tədqiq edərək, postneft dövründə davamlı inkişafın təmin olunmasına imkan verən mütərəqqi struktur-investisiya siyasətinin əsas istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi və bu istiqamətdə həyata keçirilməsi zəruri olan siyasət tədbirlərinin hazırlanması üçün əməli təklif və tövsiyələr irəli sürməkdən ibarətdir.

Tədqiqat işində iqtisadiyyatda struktur-investisiya siyasətinin aparılması ilə davamlı inkişafın təmin olunmasının elmi-metodoloji əsasları konkretləşdirilmiş, struktur-investisiya siyasətinin aparılması sahəsində beynəlxalq təcrübə öyrənilmiş, Azərbaycanda iqtisadiyyatın formalaşmış sahə və ərazi strukturu və aparılan struktur dəyişiklikləri siyasəti ilə bağlı mövcud vəziyyət təhlil olunaraq qiymətləndirilmiş, postneft dövründə davamlı iqtisadi inkişafı təmin edə biləcək iqtisadiyyatın yeni strukturunun formalaşdırılması ilə bağlı əməli təklif və tövsiyələr hazırlanmışdır.

## **İş 6. İslam maliyyələşməsinin Azərbaycanın qeyri-neft sektorunun inkişafına tətbiqi imkanlarının araşdırılması**

Tədqiqatın məqsədi qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsində maliyyə mənbəyi kimi islam maliyyəsindən istifadə etmənin üstünlüklərinin və imkanlarının araşdırılmasıdır.

Tədqiqat işində Azərbaycanın qeyri-neft sektorunun vəziyyəti, islam maliyyə sisteminin xüsusiyyətləri, maliyyələşmə alətləri, müsəlman və qeyri-müsəlman ölkələrində inkişaf səviyyəsi və ölkəmizdə qarşıya çıxan problemlər araşdırılmışdır. Göstərilmişdir ki, islam maliyyə institutları ilə sıx əməkdaşlıq ölkəmiz üçün yeni investisiya mənbəyi, islam maliyyələşmə alətlərindən istifadə olunma isə qeyri-neft sektorunun, xüsusi ilə kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına müsbət təsir göstərə bilər. Bunun üçün islam maliyyə sisteminin inkişafı üçün ölkəmizdə kifayət qədər əlverişli şərait var. Lakin bunların həyata keçirilməsi üçün ilk növbədə hüquqi baza yaradılmalı, peşəkar kadrlar hazırlanmalı və mütəmadi məlumatlandırma aparılmalıdır.

## **PROBLEM 5. ENERJİ VƏ İNFRASTRUKTUR XİDMƏTLƏRİNİN SOSIAL-İQTİSADI İNKİŞAFA TƏSİRİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ**

### **İş 1. Azərbaycanda enerji sektorunun sahələrarası təsirlərinin öyrənilməsi**

Tədqiqat işinin məqsədi enerji sektorunun iqtisadiyyatın digər sektorlarına təsirlərinin öyrənilməsindən ibarətdir.

Enerji sektorunun iqtisadi sahələrə təsiri Sahələrarası balans və Sosial hesablar martisi multiplikator modelləri əsasında aparılmışdır. Bu modellər əsasında "mədənçıxarma və elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı sahələri"nin iqtisadiyyatın digər sahələrinə təsirləri qiymətləndirilmişdir.

### **İş 2. Azərbaycan Respublikası üçün neft modelinin işlənilməsi**

Tədqiqat işinin məqsədi Azərbaycanın Həssas Pay bölgüsü kontrakt sahələri üzrə mövcud tendensiyaları nəzərə almaqla müvafiq göstəricilərin qiymətləndirilməsinin və müvafiq proqnoz modelinin işlənilməsidir.

Tədqiq edilən mövzu ilə əlaqədar Azərbaycanda istismarda olan kontrakt yataqları üzrə hasilatın pay bölgüsü haqqında məlumatlar, son illər üçün hasilatın göstəriciləri toplanmış və Excel cədvəlləri əsasında sistemləşdirilmişdir. Bununla ilkin olaraq

Azərbaycanın quruda və dənizdə istismar olunan neft, qaz və kondensat yataqları üzrə məlumat bazası yaradılmışdır.

### **İş 3. 2020-ci ilədək dövr üçün istilik təchizatı sisteminin inkişaf proqramının hazırlanması**

Tədqiqatın məqsədi kommunal sektorda enerjiden səmərəli istifadə olunması və yeni şəraitdə istilik təchizatının yaxşılaşdırılması üzrə ortamüddətli proqramın hazırlanmasından ibarətdir.

Azərbaycanda istilik təchizatının 2005-2015-ci illərdəki vəziyyəti ilkin olaraq təhlil edilmişdir. Təhlil zamanı ölkədə istiliyə olan tələbat, mövcud istilik mənbələri və mərkəzləşdirilmiş istilik təchizatı tarifləri araşdırılmışdır. Eyni zamanda, potensial yeni istilik mənbələri və yeni növ məhəlli istilik təchizatı sistemlərinin tətbiqinə baxılmış, Avropa və MDB ölkələrini istilik təchizatı sahəsində təcrübəsi öyrənilmişdir. 2020-ci ilədək dövr üçün istilik təchizatı sisteminin inkişaf proqramı hazırlanmışdır.

### **İş 4. Elektrik təchizatının dayanıqlı inkişaf modelinin hazırlanması**

İşin məqsədi kommunal sektorda enerjiyə qənaət olunması və ondan səmərəli istifadə olunması üçün dayanıqlı enerji təchizatı üzrə qiymətləndirmələrin aparılmasından ibarətdir.

1991-2015-ci illər üzrə Azərbaycanda elektrik enerjisinin istehsalı və istehlakı dinamikasının, elektrik enerjisinin idxal və ixracının və elektrik enerjisi tariflərinin təhlili aparılmışdır. Azərbaycanda mövcud olan baza elektrik stansiyaları üzrə ilkin texniki diaqnostikası və iqtisadi qiymətləndirilməsi həyata keçirilmişdir.

Eyni zamanda, Qərbi Avropa, Asiya və MDB ölkələrində elektroenergetika bazarlarının strukturu, inkişaf meyilləri və dayanıqlı enerji sistemi ilə bağlı fəaliyyəti araşdırılmışdır.

## **PROBLEM 6. İNSAN KAPİTALININ GÜCLƏNDİRİLMƏSİ, BİLİK VƏ BACARIQLARIN ARTIRILMASI**

**İş 1. Müvafiq sahələrdə tanınmış yerli və beynəlxalq təlim-tədris mərkəzləri ilə əlaqələrin qurulması (modulların hazırlanması və tədbirlərin keçirilməsi)**

**İş 2. Müəyyən olunmuş sahələr üzrə qabaqcıl beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi üçün xarici ekspertlərin dəvət olunması və ya əməkdaşların ezam olunması**

Hər iki iş üzrə icraya müvafiq olaraq, "Thomson Reuters" şirkətinin informasiya resursları - "Web of Science" məlumat platforması, "Web of Science Core Collection" elmi nəşrlərin əsas referativ bazası, biblioqrafik məlumatlarla işləmək üçün "EndNoteOnline" proqram təminatı və tədqiqatçılar üçün "ResearcherID" müəllif profili kimi praktiki məsələlərə dair ətraflı məlumat əldə edilməsi məqsədilə cari ildə "Thomson Reuters" şirkətinin intellektual mülkiyyət və elmi tədqiqatlar üzrə əməkdaşları "Web of Science: müasir tədqiqatçılar üçün məlumat aləti" mövzusunda seminar təşkil etmişlər. Tədqiqatçıların mövcud resurslardan istifadəsini genişləndirmək məqsədilə onların istifadəsi üçün internet məkanında köməkçi vasitələr, videodərslər, faydalı keçidlər yerləşdirmişdir, eləcə də mütəmadi qaydada rus dilində online-seminarlar təşkil edilir ki,

potensial istifadəçilər bu imkanlardan ödənişsiz şəkildə geniş istifadə edə bilirlər.

Ənənəvi olaraq hesabat ilində də İnstitutun əməkdaşları ümumilikdə 13 respublika xarici və 6 respublika daxili ezamiyyədə olmuşlar.

Ölkə xarici ezamiyyələrin 9-u tədbir təşkilatçıları, digər bütün ezamiyyələr İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu tərəfindən maliyyələşdirilmişdir.

Ümumilikdə əməkdaşlıq çərçivəsində Asiya İnkişaf Bankı (ADB) və Bankın Mərkəzi Asiya Regional İqtisadi Əməkdaşlıq (CAREC) İnstitutunun (CI) birgə təşkilatçılığı ilə "Bütünləşmiş Mərkəzi Asiya üçün İqtisadi Əməkdaşlığın Dəstəklənməsi" mövzusunda Mərkəzi Asiya Beyin Mərkəzlərinin İnkişaf Forumunda (Astana şəhəri, Qazaxıstan Respublikası), Mərkəzi Asiya regionunda 2050-ci ilə doğru əldə olunması arzu olunan perspektivin ifadə olunduğu tədqiqatın tədqimatı və geniş müzakirəsi məqsədilə "Mərkəzi Asiya 2050 – Regionun Potensialının Açılması" mövzusunda həsr olunmuş IV Avrasiya Forumunda (Astana şəhəri, Qazaxıstan Respublikası); "Yeni iqtisadi reallıqlar: diversifikasiya, innovasiya və bilik iqtisadiyyatı" mövzusunda Astana İqtisadi Forumu (AİF) və Forum çərçivəsində "Hiperqloballaşma dövrünün sonu: İqtisadi və maliyyə quruluşları üçün yeni şərtlər", "Böyük İpək yolu ölkələrinin forumu: Enerji, resurslar və dayanıqlı inkişaf" və "Yeni maliyyə texnologiyaları" mövzularında iclaslarda (Astana şəhəri, Qazaxıstan Respublikası); texnologiya və innovasiyaların idarə olunması üzrə Malaziya, İran təcrübələrinin öyrənilməsi ilə yanaşı, strateji marketinq, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə əqli mülkiyyət məsələləri, onların kommersiyalaşdırılması, biznes təkliflərin hazırlanması, biznes strategiya və intellektual məhsulun təqdim olunması, kommersiyalaşdırılması, universitetlərin nəzdində Elm-Texnologiyalar Parklarında elmi tədqiqatların nəticələrinin kommersiyalaşdırılması, Elm Parkları üçün əsas uğur faktorları, yeni başlayanlar üçün kommersiyalaşdırma və s. bu kimi mövzuların əhatə olunduğu "İnkişaf etməkdə olan ölkələr üçün texnoloji sahibkarlıq" mövzusunda təlim və Şeyx Bahai Texnoloji Sahibkarlıq Festivalında (İsfahan şəhəri, İran İslam Respublikası) iştirak etmişlər.

### **Kitabxana işinin təşkili, elmi ədəbiyyatların icmallaşdırılması və elmi nəşr işlərinin təşkili**

Kitabxananın yeni elmi ədəbiyyatlarla zənginləşdirilməsi, nəşr işinin təşkili məqsədilə aşağıdakı işlər görülmüşdür:

- Mütəmadi olaraq kitabxana işləri yerinə yetirilmişdir. İl ərzində kitabxanaya 2 dəfə 45 ədəd kitab alınmışdır. Kitabxanaya daxil olan dövrü mətbuat və elmi ədəbiyyatların kataloqları və xülasələri hazırlanmışdır;

- İnstitutun "Azərbaycanda iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi xüsusiyyətləri və problemləri" adlı Elmi əsərlər toplusunun XV buraxılışı nəşr edilmişdir;

- "Azərbaycanda iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi xüsusiyyətləri və problemləri" adlı Elmi əsərlər toplusunun XVI buraxılışı üçün müəlliflərdən məqalələr toplanılmış, korrektə və redaktə edilmiş, nəşrə hazırlanmışdır.

**Dövlət proqramlarının, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman, sərəncam və tapşırıqlarının aidiyyəti üzrə icrası** istiqamətində Nazirliyin müvafiq əmr və göstərişləri ilə İnstituta tapşırılmış Dövlət proqramlarından, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman, sərəncam və tapşırıqlarından irəli gələn vəzifələr aidiyyəti üzrə icra

olunmuşdur.

**İqtisadiyyat Nazirliyinin Kollegiyasının qərarlarının, İqtisadiyyat Nazirliyinin əmr və tapşırıqlarının, eləcə də müxtəlif qurumlardan daxil olmuş digər sənədlərin icrası ilə bağlı cari işlərin yerinə yetirilməsi** istiqamətində İqtisadiyyat Nazirliyinin Kollegiyasının qərarlarının, İqtisadiyyat Nazirliyinin əmr və tapşırıqlarının, eləcə də müxtəlif qurumlardan daxil olmuş digər sənədlərin icrası ilə bağlı cari işlər aidiyyəti üzrə yerinə yetirilmişdir.

## **II. XARİCİ ƏLAQƏLƏR**

### **2.1. Beynəlxalq təşkilatlar və xarici partnyorlarla iş**

Hesabat ilində əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi beynəlxalq və regional təşkilatlarla, xarici tərəfdaşlarla işlərin aparılması davam etdirilmişdir.

**İQTİSADİ ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATI (ECO)** ilə əməkdaşlıq mövcud bir neçə istiqamət üzrə aparılaraq başa çatdırılmış və nəticələr ümumiləşdirilərək, müvafiq qaydada İƏT Katibliyinə təqdim olunmuşdur. Onlardan:

▪ **“İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) üzv dövlətlərində ümumi tarazlıq modelinin tətbiq imkanlarının öyrənilməsi və potensialın artırılması” (Study on Applicability of General Equilibrium Model in ECO Countries and Capacity Strengthening)** mövzusunda tədqiqat layihəsi.

Hesabat dövründə **2016-cı ilin 22-26 fevral** tarixlərində Qırğızıstanın Bişkek şəhərində Qırğızıstanın Maliyyə Nazirliyi və Təlim Mərkəzinin ev sahibliyi və İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT), İslam İnkişaf Bankı (IDB), Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu və “AEEC Təlim və Tədqiqat Mərkəzi” MMC-nin həmtəşkilatçılığı ilə **“İqtisadi siyasət üçün təsir analizləri”** mövzusunda ikinci regional təlim keçirilmişdir. Tədbirdə İnstitutun əməkdaşları ilə bərabər Əfqanıstan, Pakistan, İran, Türkiyə, Qazaxıstan, Tacikistan, Qırğızıstan və Özbəkistandan olan nümayəndələri iştirak etmişlər. Təlim Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu və “AEEC Təlim və Tədqiqat Mərkəzi” MMC-nin əməkdaşları tərəfindən keçirilmişdir.

Təlimin məqsədi iqtisadi siyasətin analitik təhlili üçün metodoloji yanaşmaların tətbiqinə dair müvafiq məlumat bazasının formalaşdırılması və sahə üzrə mütəxəssislərin hazırlanması olmuşdur. Belə ki, bu məqsədlə dinləyicilərə xərc-buraxılış cədvəlləri, Sosial Hesablar Matrisi (SHM), tarazlı qiymətlər, kapital modeli və ümumi multiplikativ modelləri haqqında məlumat verilmiş, praktiki məşğələlər keçirilmişdir.

Adı çəkilən layihənin icrası çərçivəsində ilk regional təlim **2014-cü ilin 21-25 aprel** tarixlərində İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (ECO), İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu və EcoMod Şirkətinin birgə təşkilatçılığı ilə təşkil edilmişdir.

Ümumiyyətlə layihənin icrası istiqamətində İƏT üzv dövlətləri üçün Sosial Hesablar Matrisinin (SHM) hazırlanması və qurulmasına 2010-cu ildən başlanılmışdır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) normativ hüquqi sənədlərinin tələbləri əsas götürülərək, hazırlanan SHM-in əsasəyə gətirilməsində: (i) ölkənin Milli Hesablar Sisteminin (MHS) bütün göstəricilərinin əldə olunması və ilkin emalı; (ii) MHS-in tərkib hissəsi olan məhsul

və xidmətlərin istehsalı, bölüşdürülməsinin sahələrarası balansının (SAB) məhsula vergilərin sahələrarası cədvəli nəzərə alınmaqla istehlakçı qiymətlərlə hesablanması; (iii) idxal və ixrac tariflərinin, istehsala vergilərin, məhsula vergilərin, faktor gəlirlərinə vergilərin və transfertlərin sahələr üzrə dərəcələrini və miqdarını göstərən məlumatların hazırlanması; (iv) iqtisadi fəaliyyət növləri üzrə beynəlxalq təsnifata uyğun məhsul buraxılışının milli hesabların illik məlumatlarında göstərilən sahələrin sayı qədər aqreqatlaşdırılması; (v) iqtisadi agentlərin sayının milli hesabların illik məlumatlarında göstərilən iqtisadi agentlərin sayına qədər aqreqatlaşdırılması; və (vi) bütün məhsula vergilərin aralıq istehlak və son istehlak əlaməti üzrə təsnifləşdirilərək hazırlanmasından ibarət olmuşdur.

SHM hazırlandıqdan sonra oradakı bütün informasiyanın rəsmi statistik məlumatlara istinad olunması yenidən yoxlanılır, məhz bundan sonra alınan nəticələr Ümumi Tarazlıq Modelinin (ÜTM) hazırlanmasında istifadə üçün istiqamətləndirilmişdir.

Bundan başqa burada SHM bir sıra multiplikativ təsirlərin hesablanması üçün yenidən emal edilmiş və xətti multiplikator modellərinin tələblərinə uyğun formaya salınmışdır. Bu forma əsasında həm ümumi, həm də məhdud multiplikator modelləri qurulmuşdur. Məhz qeyd olunan bu metodologiyanın əsasında Qazaxıstan və Qırğızıstan respublikalarının SHM-i tərtib olunmuşdur.

Ümumiyyətlə isə ÜTM-in qurulması üçün informasiya bazası rolunu oynayan SHM-in tərtibinin mahiyyəti aşağıdakıları həyata keçirməyə imkan verir:

➤ Bu modellər faydalılığı maksimumlaşdırmaq istəyən dövlət ev təsərrüfatları kimi iqtisadi agentlərin və mənfəətlərini maksimumlaşdırmaq və ya xərclərini minimumlaşdırmaq kimi iqtisadi agent kimi müəssisələrin davranışını xarakterizə edir. Bu modellərdə ev təsərrüfatlarının və müəssisələrin istehsal və istehlak qərarlarına resursların və qiymət faktorunun təsirinin rolunu nəzərə alınmışdır.

➤ Bu modellər müxtəlif iqtisadi agentlər tərəfindən formalaşan məcmu tələb və məcmu təklif zamanı əmtəələrə və istehsal faktorlarına qiyməti müəyyən edir. Bu hər məhsul və hər bir istehsal faktoru üçün tətbiq edilən tənliklər elə qiymətləri tapmağa imkan verir ki, bu zaman tələb təklifə bərabərliyi təmin edilir.

➤ Bu modellər konkret ölçmələr aparmağa imkan verir. Modeldəki əmsallar və parametrlər baza məlumatları əsasında qiymətləndirilmişdir.

➤ Bu modellərin əsas baza məlumatları bütün əlavələri ilə birlikdə ora daxil olan Məhsul istehsalı və bölüşdürülməsinin sahələrarası balansının da daxil olduğu Sosial Hesablar Matrisidir (SHM). Bu matris özündə Milli Hesablar Sistemini (MHS) tamamilə ehtiva edir. Sosial Hesablar Matrisi (SHM) əmtəə və xidmətlərin sənaye və digər sahələr, ev təsərrüfatları, dövlət, idxal və ixrac arasında necə bölüşdürülməsini, iqtisadi agentlərin gəlirlərinin və xərclərinin necə yaranması və istifadəsini, faktor gəlirlərinin yaranması və xərclənməsini, kapital qoyuluşlarının mənbəyini və istifadəsini, sərəncamda qalan gəlirlərin yaranması və istifadəsini, qalan dünya ilə əlaqələri də nəzərə almaqla, bir növ iqtisadiyyatın rəqəmlərlə vahid bir cədvəldə ifadəsidir.

▪ **“İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) üzv dövlətlərində ekoloji təmiz kənd təsərrüfatının inkişafı üzrə təcrübə mübadiləsi və agentliklər arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi” (Exchange of Experience and Strengthening Inter-Agency Cooperation on the Development of Ecologically Clean Agriculture in ECO Member Countries)** mövzusunda tədqiqat layihəsi.

Hesabat ilində İqtisadiyyat Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu tərəfindən icrası başa çatdırılaraq, İƏT Katibliyinə təqdim edilən digər bir tədqiqat işi “İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) üzv dövlətlərində ekoloji təmiz kənd təsərrüfatının inkişafı üzrə təcrübə mübadiləsi və agentliklər arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi”dir.

Sözügedən tədqiqat layihəsinin icrası məqsədilə hal-hazırda iki aralıq hesabat qarşı tərəfə təqdim edilmişdir. İşin nəticələrinə dair yekun hesabatın növbəti ilin birinci rübündə qarşı tərəfə təqdim olunması nəzərdə tutulmuşdur.

Sözügedən tədqiqat layihəsinin icrasına 2014-cü ildən başlanılmışdır, hazırda işin gedişinə dair iki aralıq hesabat İƏT Katibliyinə təqdim edilmiş, yekun hesabatın cari ilin sonunda təqdim olunması nəzərdə tutulur. Ümumilikdə işin icrasına Azərbaycanla (layihə rəhbəri) yanaşı, Türkiyə, İran, Pakistan, Əfqanıstan, Qırğızıstan və Özbəkistandan mütəxəssislər cəlb edilmişdir. Azərbaycandan başqa digər üzv dövlətlərdən olan mütəxəssislərin sayı 7-dir. Layihə nəticələrinin geniş ictimaiyyətə çatdırılması məqsədilə ingilis dilində internet sahifəsinin hazırlanması və yayımlanması planlaşdırılan işlərin içərisindədir.

▪ **İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Tədqiqat Mərkəzinin (ECORC) Nizamnaməsinin** müvafiq qaydada **Azərbaycan Hökuməti tərəfindən təsdiq edilməsi (ratifikasiyası)** istiqamətində işlərin aparılması davam etdirilmiş, İnstitutun üzrərinə düşən öhdəliklərin yerinə yetirilməsi demək olar ki, tamamilə başa çatdırılmışdır.

▪ **İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (ECO) Baş katibinin başçılığı ilə yüksək səviyyəli nümayəndə heyətinin** ölkəmizə səfəri **2016-cı ilin 27-29 yanvar** tarixlərində baş tutmuşdur.

2015-ci ilin 13 avqust tarixindən etibarən Azərbaycandan sonra ev sahibliyinə başlayan Türkiyə Hökumətinin təmsilçisi, səfir Halil İbrahim Akçanın İƏT-in Baş katibi seçildikdən sonra ilk səfəri İƏT üzv dövlətlərindən məhz Azərbaycana olmuşdur. Azərbaycanla əməkdaşlığa xüsusi diqqət ayıran qurum təmsilçisi səfər çərçivəsində ölkə başçısı Prezident İlham Əliyev cənabları, eləcə də iqtisadiyyat və xarici işlər nazirləri, habelə İqtisadiyyat Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu ilə görüşlər keçirmişdir.

Səfər çərçivəsində cənab Akçanı İƏT-in Baş katibinin müavini cənab Ali Ahsan Mangi (Pakistan) və İƏT-in Minerallar və Ətraf Mühit İdarəsinin rəhbəri cənab Orxan Zeynalov (Azərbaycan) müşayiət etmişlər.

Yanvarın 28-də İnstitutun direktoru cənab Vilayət Vəliyevlə keçirilən görüşdə cənab Akça İƏT-İİETİ əməkdaşlığının son illərdə daha intensiv və səmərəli təşkil olunmasından məmnunluğunu bildirmişdir. Görüşdə İƏT-in Bakıda yaradılması nəzərdə tutulan Tədqiqat Mərkəzinin fəaliyyətinin təşkili, “İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı üzv ölkələrində ekoloji təmiz kənd təsərrüfatının inkişaf etdirilməsi sahəsində təcrübə mübadiləsi və qurumlararası əməkdaşlığın gücləndirilməsi” və “İƏT ölkələrində Ümumi Tarazlıq Modelinin tətbiq imkanlarının öyrənilməsi və potensialın gücləndirilməsi” mövzularında layihələrin icrası ilə bağlı fikir mübadiləsi, habelə Qırğızıstanın paytaxtı Bişkek şəhərində təşkil ediləcək ikinci regional təlim üzrə hazırlıqların aparılması, İƏT-in “İqtisadiyyat” Jurnalının fəaliyyətinin təşkili və təkmilləşdirilməsi üzrə geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Görüşün sonunda cənab Akça Azərbaycan tərəfindən təsdiq edildikdən sonra Mərkəzin tamhüquqlü fəaliyyətinin təmin olunması məqsədilə Nizamnamənin Türkiyə və Pakistan hökumətləri tərəfindən təsdiq edilməsinə hazır olduqlarını bildirmişdir.



▪ **İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (ECO) Katibliyinə** qabaqcıl **iqtisadi tədqiqat institutları və mütəxəssislər haqqında məlumatın** təqdim edilməsi.

Hesabat ilində İƏT Katibliyi tərəfindən tətbiqinə başlanılmış, üzv dövlətlərin iqtisadi tədqiqatlar üzrə qabaqcıl institutları (“beyin mərkəzləri”) və mütəxəssislər haqqında məlumatın təqdim edilməsi üzrə iş aparılmışdır. Qeyd edək ki, adı çəkilən qurumun müvafiq sorğusuna əsasən 2015-ci ildə İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu və mütəxəssislər haqqında məlumat İƏT Katibliyinə təqdim edilmişdir.

Cari hesabat ilində bu coğrafiyanın genişləndirilməsi, ölkəmizin tanınması məqsədilə əlavə olaraq, daha 3 qurum – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Strateji Araşdırmalar Mərkəzi (SAM), Azərbaycan Elmi Tədqiqat Kənd Təsərrüfatının İqtisadiyyatı və Təşkili İnstitutu və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat İnstitutu haqqında təşkilatı, eləcə də adı çəkilən qurumlarda fəaliyyət göstərən 17 mütəxəssis haqqında məlumatlar müvafiq qaydada İƏT Katibliyinə təqdim edilmişdir.

▪ **İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (ECO) tədqiqat layihəsinin (təklifin)** təqdim edilməsi.

İƏT-in İqtisadi Tədqiqatlar üzrə Daimi İşçi Qrupunun 4-cü (2015-ci il 3 dekabr, Ankara şəhəri (Türkiyə Respublikası)) iclasının yekunlarına, habelə İƏT-in müvafiq sorğusuna əsasən cari hesabat ilində **“Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Tacikistanın Sosial Hesablar Matrisinin (SAM) qurulması və potensialın gücləndirilməsi”** (“Setting Social Accounting Matrix (SAM) and Capacity Building for Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan and Tajikistan (Azerbaijan)”) mövzusunda tədqiqat layihəsi baxılması üçün İƏT Katibliyinə təqdim edilmişdir (2016-cı il 14 mart tarixli İN-X/O-3384/2016 nömrəli məktub).

Hazırda makroiqtisadi uçotun bütün dünya ölkələrində eyni bir metodologiya - Milli Hesablar Sisteminin (MHS) tələblərinə müvafiq aparıldığını, eləcə də MHS-in tətbiqinin xeyli miqdarda iqtisadi məlumatların əldə edilməsinə imkan verdiyi halda İƏT region ölkələrinin əksəriyyətində bu məlumatlardan praktiki olaraq, lazımınca istifadə edilmir, makro iqtisadi göstəricilərin dinamikasının izlənilməsi ilə məşğul olunur. Qeyd olunan səbəbdən mövcud təcrübə isə göstərir ki, beynəlxalq qurumların əksər ölkələr üçün MHS məlumatları əsasında hazırladıqları müxtəlif iqtisadi-riyazi proqnoz alətləri (i) alətlərin həddən artıq akademik olması və istifadəçilər üçün çətinlik yaratması; (ii) istifadə edilən alətlərin müxtəlifliyi və bu səbəbdən alınan nəticələrin müqayisəsində yaranan problemlər; (iii) hazırlanan alətlərdən lazımınca istifadə edə bilən kadrların çatışmazlığı və (iv) istifadə edilən məlumat bazasının həcm və göstəricilər baxımından müxtəlifliyi və bu səbəbdən müəyyən region üzrə eyni problemin həlli üçün məlumatların inteqrasiyasına dair zəruri biliyin olmaması kimi səbəblərə görə uğursuzluqla nəticələnir. Halbuki MHS bütün ölkələr üçün eyni metodologiyanın tətbiqi nəticəsində müəyyən həcmdə kifayət qədər iqtisadi göstəricilər verə bilər.

Qeyd edilən problemlərin həlli istiqamətində təklif edilən tədqiqat layihəsində beynəlxalq standartlara uyğun olaraq, vahid məlumat bazasının formalaşdırılması, təsir analizi üzrə alətin hazırlanması, müasir proqram təminatı və əlverişli interfeys vasitəsilə metodologiyanın avtomatlaşdırılmış proqram təminatı vasitəsilə həyata keçirilməsi və qısa zamanda nəticələrin emal edilməsi, kadr təminatının hazırlanması kimi işlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

▪ **İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (ECO) üzv dövlətlərin tədqiqat təkliflərinə** rəy

verilməsi.

İƏT-in İqtisadi Tədqiqatlar üzrə Daimi İşçi Qrupunun 4-cü (2015-ci il 3 dekabr, Ankara şəhəri (Türkiyə Respublikası)) iclasının yekunlarına, eləcə də iclasda geniş müzakirə olunan məsələlərdən biri - üzv dövlətlərin yeni layihə təkliflərinin təqdim edilməsinə dair İƏT-in müvafiq sorğusuna əsasən cari hesabat ilində İqtisadiyyat Nazirliyinin Elmi Tədqiqat İnstitutu tərəfindən Qazaxıstan Respublikası tərəfindən təqdim olunmuş "Regional səviyyədə "Xərc-Buraxılış" cədvəlinin dekompozisiyası" ("Decomposition of the Input-Output Table at the Regional Level") və Pakistan İslam Respublikası tərəfindən təqdim olunmuş "İƏT regionunda ticarət modelləri üzrə tədqiqatın ikinci fazası" ("Second Study on Trading in ECO Region") mövzusunda tədqiqat layihələrinə müsbət rəy verilmişdir.

Son illərdə geosiyasi dəyişikliklər və risklər, dünya əhalisinin sayının getdikcə artması, qaçqınçılıq, beynəlxalq ticarətdə baş verən aşağı sürətli artım tempi, dünya bazarlarında çaxnaşmalar və s. global iqtisadi mühitindəki dəyişmələrin fonunda qabardılan məsələlərin "**ECO Vision 2025**" hədəflərinə, habelə qarşıdakı 10 il müddətində İƏT regionunda ölkələrin potensialın yüksəldilərək, birgə səmərəli şəkildə birgə istifadə olunması məqsədlərinə uyğun olduğu qənatinə gəlinmişdir.

Həmçinin qeyd edək ki, Qazaxıstan və Pakistan İslam respublikalarından tədqiqat layihələrini təqdim edən qurumlar - "İqtisadi Tədqiqatlar İnstitutu" ASC və Pakistanın İnkişaf edən İqtisadiyyatların Tədqiqi (PIDE) institutları kifayət qədər yüksək potensiala malik qurumlardır, bundan başqa İƏT-in İqtisadi Tədqiqatlar üzrə Daimi İşçi Qrupunun iclaslarında fəal iştirak etməklə yanaşı, İETİ-nin İƏT-lə əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasında daima dəstək göstərmişlər.

▪ **İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (ECO) "İqtisadiyyat" Jurnalının** fəaliyyətinin təmin edilməsi istiqamətində işlər.

İƏT "İqtisadiyyat" Jurnalının Redaksiya Heyətinin 3-cü (2015-ci il 4 dekabr, Ankara şəhəri (Türkiyə Respublikası)) iclasının yekunlarına, habelə İƏT-in müvafiq sorğusuna əsasən cari hesabat ilində İƏT-in "İqtisadiyyat" Jurnalının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, alim və mütəxəssislər tərəfindən Jurnalın olan akademik marağın artırılması məqsədilə növbəti 5 il (2016-2020-ci illər) ərzində icra edilməsi üçün Strateji Planın layihəsi hazırlanaraq, təqdim edilmişdir (2016-cı il 9 mart tarixli İSN-D/Y-4576/2016 nömrəli məktub).

Qeyd edək ki, İƏT-in "İqtisadiyyat" Jurnalının Baş redaktoru İnstitutun direktoru Vilayət Vəliyev, müavinləri və üzvləri isə İƏT üzv dövlətlərinin nümayəndələrindən ibarətdir. Jurnalın 1-ci və 2-ci iclasları müvafiq qaydada 2012-ci ilin 8 noyabr və 2014-cü ilin 26 aprel tarixlərində Bakı şəhərində İnstitutun ev sahibliyi ilə keçirilmişdir. Bu dövr ərzində Jurnalın Redaksiya Heyətinin tərkibi müəyyən edilmiş, 5-ci və 6-cı sayları (2013-2014-cü illərdə) işıq üzü görmüşdür. Belə ki, Jurnalın 5-ci sayı Redaksiya Heyətinin üzvlərinin məqalələrindən ibarət olmuş, 6-cı sayı isə 1-ci Bakı "Forum-Konfransı"nın (2013-cü il 5-6 sentyabr, Bakı şəhəri) nəticələrinə həsr olunmuşdur.

Jurnalın Redaksiya Heyətinin növbəti - 3-cü iclasında isə yuxarıda sadalanan işlərlə məhdudlaşmamaq, Jurnalın İƏT regionunda tanınması və fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətlərində işlərin aparılmasının zərurəti qeyd edilmişdir. Məhz bu məqsədlə İnstitut tərəfindən hazırlanan Strateji Planda mövcud çətinliklər və dünya təcrübəsi nəzərə alınaraq, Jurnalın İƏT üzv dövlətlərin Ali Attestasiya Komitələri və yaxud ona bərabər

tutulan qurumlar tərəfindən qeydiyyatla alınması, məqalələrin təqdim edilməsi və onlara rəylərin verilməsi mexanizminin işlənilməsi və tətbiqi üzrə addımların atılması – rəyçilərdən ibarət məlumat bazasının formalaşdırılması, məqalələrin qəbulu üçün Jurnalın internet səhifəsinin yaradılması, Jurnalın Məsul Katibin təyin olunması, Jurnalın İƏT region ölkələrindəki mövcud istinad (indeksasiya) bazalarına daxil olunması istiqamətində işlərin aparılması, Jurnalın dövrülyünün təmin edilməsi, müəlliflərin məlumatlandırılması, ümumilikdə Jurnal haqqında geniş ictimaiyyətin məlumatlandırılması və s. bu kimi işlərin aparılması sadalanmışdır.

Lakin bununla belə nəzərdə tutulan işlərin həyata keçirilməsi əlavə işçi qüvvəsi və maliyyə vəsaiti tələb edir. Bu məqsədlə beynəlxalq maliyyə qurumlarına, donor təşkilatlara müraciətlərin ünvanlanması istiqamətində işin aparılması adı çəkilən Strateji Planın digər bir tərkib hissəsidir.

▪ **İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına (ECO) İllik İqtisadi Hesabatın** təqdim edilməsi.

İƏT-in İqtisadi Tədqiqatlar üzrə Daimi İşçi Qrupunun 4-cü (2015-ci il 3 dekabr, Ankara şəhəri (Türkiyə Respublikası)) iclasının yekunlarına, habelə İƏT-in müvafiq sorğusuna əsasən cari hesabat ilində Azərbaycanın sosial-iqtisadi göstəricilərinin əks olunduğu 2015-ci il üzrə hesabat ingilis dilində qarşı tərəfə təqdim edilmişdir.

▪ Hesabat ilində **TÜRK ƏMƏKDAŞLIQ VƏ KOORDİNASIYA AGENTLİYİNİN (TİKA)** dəstəyi və İqtisadiyyat Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun, Türk Katılım Bankaları Birliyi (TKBB), Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat İnstitutu, İstanbul Sabahattin Zaim Universiteti (İZU), İqtisadi Resursların Öyrənilməsi İctimai Birliyi (İRÖİB) və İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzinin (İATM) birgə təşkilatçılığı çərçivəsində **2016-cı ilin 22-27 may** tarixlərində **“İslam bankçılığı”** mövzusunda təlim keçirilmişdir.

▪ Hesabat ilinin digər bir əməkdaşlıq istiqaməti isə **MƏRKƏZİ ASIYA REGIONAL İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIQ (CAREC) İNSTİTUTU** ilə aparılan işlərdir.

Belə ki, adı çəkilən İnstitutun sorğusu əsasında CAREC-in 2017-ci il üçün Fəaliyyət Proqramına daxil edilməsi məqsədilə təkliflər təqdim edilmişdir (2016-cı il 7 iyun tarixli İN-D/Y-9080/2016 nömrəli məktub).

CAREC İnstitutu ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsi məqsədilə qarşı tərəfin sorğusuna əsasən CAREC Ezamiyyə Proqramında (CAREC Secondment Program) iştirak etmək üçün İnstitutun əməkdaşının namizədliyi təklif olunmuşdur (2016-cı il 2 sentyabr tarixli İN-X/O-10409/2016 nömrəli məktub).

CAREC İnstitutunun İnstitutumuzla əməkdaşlıqda maraqlı olmaları qurumun cari ildə həyata keçirilmiş ekspert missiyalarında da özünü biruzə vermişdir. Belə ki, CAREC İnstitutunun direktor müavini cənab Yergali Dosmagambetin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə işgüzar səfərdə olan nümayəndə heyəti ilə **2016-cı ilin 29 sentyabr** tarixində İqtisadi İslahatlar ETİ-də görüş keçirilmişdir.

Görüşdə İnstitutumuzda aparılan tədqiqatlar, görülmüş işlər barəsində ətraflı məlumat əldə edən cənab Dosmagambet növbəti illərdə İnstitutumuzla birgə işlərin aparılmasına maraqlı olduqlarını bir daha vurğulamışdır. CAREC İnstitutunun nümayəndə heyətilə keçirilən görüşün nəticəsi kimi CAREC İnstitutuna məlumat və əməkdaşlığa çağırış xarakterli məktub göndərilmiş, mövcud elmi və praktiki zəmin (potensial) bir daha qarşı tərəfin diqqətinə çatdırılmışdır.

▪ Hesabat ilinin digər bir əməkdaşlıq istiqaməti isə **İSLAM İNKİŞAF BANKININ İSLAMI TƏDQIQAT və TƏLİM İNSTİTUTU (IRTI)** ilə aparılacaq işlərə aiddir. Belə ki, əvvəlki illərə istinad edən səmərəli əməkdaşlıq əlaqələrinin 2017-2018-ci illərdə davam etdirilməsinə dair təklif irəli sürülmüşdür.

İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən prioritet olaraq, müəyyənləşdirilmiş mövzular, habelə İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun IRTI ilə əvvəlki illərdəki mövcud təcrübəsi, kadr potensialı, yerli qurumlarla əlaqələndirmə fəaliyyəti, eləcə də texniki imkanları nəzərə alınaraq, növbəti (2017-2018-ci) illərdə təlimlərin keçirilməsi üzrə əməkdaş qurum və əlaqələndirici seçilmişdir.

### III. İNTERNET SƏHİFƏNİN İDARƏ OLUNMASI

Hesabat ilində İnstitutun fəaliyyəti haqqında geniş ictimaiyyətin məlumatlandırılmasının yenilənmiş rəsmi internet səhifəsi ([www.ier.az](http://www.ier.az)) vasitəsilə təmin edilməsi davam etdirilmişdir.

İnternet səhifəmiz müasir informasiya texnologiyalarının imkanlarından istifadə etməklə, veb səhifələr üçün yeni standartlar nəzərə alınmaqla, məqsədyönlü və peşəkar dizayn elementlərinin, habelə 2009-cu ildən etibarən son səkkiz illik dövrü əhatə edən fəaliyyətlər, xəbərlər, tədqiqatlar, nəşrlər, xarici əməkdaşlıq əlaqələri, kadr potensialının gücləndirilməsi işləri, silsilə tədbirlər, xarici qonaqların məruzəsilə təşkil edilən seminarlar, tarixi anlarla yanaşı, son dövrləri əks etdirən fotolar, müsahibələr, kütləvi-informasiya vasitələrindəki yayımlar və s. ilə yeni platformada Azərbaycan və ingilis dillərində oxucuların istifadəsinə verilmişdir.

Həmçinin internet səhifəmizin son illərdəki (xəbər, elan, məlumat və s. əks olunduğu) yayımları "**Veb Arxiv**" bölməsində öz əksini tapmışdır ki, hesabat ilinin sonunda onların cəmi **261** olmuşdur, o cümlədən cari hesabat ili üzrə **38** yayım mətninin **18** press reliz, **6** məlumat, **11** elan, **4-ü** bilirsinizmi bölməsinə aid olmuşdur. Bundan başqa əvvəlki illərdən fərqli olaraq, internet səhifəmizin həm də maarifləndirmə funksiyası daşdığına nəzərə alaraq, "**İqtisadiyyat: maraqlı faktlar və nümunələr**" bölməsi və bir sıra digər alt menyular daxil edilmişdir.

### IV. ELMİ-TEXNİKİ TƏDBİRLƏRİN TƏŞKİLİ

Hesabat ilində kadr potensialının gücləndirilməsi və elmi-texniki tədbirlərin keçirilməsi üzrə işi davam etdirilmişdir.

▪ Birgə əməkdaşlıq çərçivəsində İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) və İslam İnkişaf Bankının (IDB) birgə maliyyə dəstəyi, Qırğızıstanın Maliyyə Nazirliyi və Təlim Mərkəzinin ev sahibliyi, Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun və "AEEC Təlim və Tədqiqat Mərkəzi" MMC-nin həm-təşkilatçılığı və metodoloji dəstəyilə **2016-cı ilin 22-26 fevral** tarixlərində Qırğızıstanın Bişkek şəhərində İƏT üzv dövlətlərin nümayəndələri üçün "**İqtisadi siyasət üçün təsir analizləri**" mövzusunda ikinci regional təlim keçirilmişdir. (Hesabatın "Beynəlxalq təşkilatlar və xarici partnyorlarla iş" bölməsində tədbir haqqında ətraflı məlumat verilib.)

▪ Hesabat ilində ikinci tədbir **2016-cı ilin 22-27 may** tarixlərində Türk Əməkdaşlıq

və Koordinasiya Agentliyinin (TİKA) dəstəyi və İqtisadiyyat Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun, Türk Katılım Bankaları Birliyi (TKBB), Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat İnstitutu, İstanbul Sabahattin Zaim Universiteti (İZU), İqtisadi Resursların Öyrənilməsi İctimai Birliyi (İRÖİB) və İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzinin (İATM) birgə təşkilatçılığı çərçivəsində **“İslam bankçılığı”** mövzusunda təlimin keçirilməsi olmuşdur.

Türkiyənin Erciyes Universitetinin professoru, Dr. Ekrem Erdem, Bülent Ecevit Universitetinin dosenti, Dr. Hakan Sarıbaş, Sakarya Universitetinin dosenti, Dr. Mahmut Bilen, İstanbul S.Zaim Universitetinin professoru, Dr. İbrahim Güran Yumuşak və İstanbul Universitetinin İlahiyat Fakültesi professoru, Dr. Servet Bayındırın məruzəsilə təşkil edilən təlimdə müvafiq sahədə fəaliyyət göstərən mütəxəssis, tədqiqatçı, müəllif dövlət və özəl sektorun 40-dək nümayəndəsi iştirak etmişdir.

Təlimdə **“Müasir iqtisadi sistemlər”, “İslam iqtisadiyyatı və İslam düşüncəsi”, “İslam Bankçılığı və Maliyyəsinin əsas prinsipləri”, “Müasir İslami maliyyə məhsulları”, “İslam iqtisadiyyatı və mikromaliyyələşmə”, “Faizsiz bankçılıq düşüncəsinin yaranması və inkişafı”** və s. bu kimi mövzu istiqamətində məruzələr dinlənilmiş, praktiki çalışmalar yerinə yetirilmişdir. Təlimin sonunda dinləyicilərə iştiraka dair sertifikat təqdim olunmuşdur.

▪ Hesabat ilində növbəti tədbir **2016-cı ilin 5 iyul** tarixində İqtisadiyyat Nazirliyi, İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun və İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən **“Sənayeləşmə və innovativ inkişaf”** mövzusunda ictimai müzakirə olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 16 mart 2016-cı il tarixli Sərəncamı ilə **“Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsinin başlıca istiqamətləri”**, 26 dekabr 2014-cü il tarixli Sərəncamı ilə **“Azərbaycan Respublikasında sənayenin inkişafına dair 2015-2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı”** təsdiq edilmiş və aidiyyəti qurumlara tapşırıqlar verilmişdir. Dövlət başçısı tərəfindən verilmiş tapşırıqların icrasına müvafiq olaraq, iyulun 5-də təşkil edilən **“Sənayeləşmə və innovativ inkişaf”** mövzusunda ictimai müzakirədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Administrasiyasının, İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin, İqtisadiyyat Nazirliyinin nümayəndələri dövlət və özəl sənaye müəssisələrinin nümayəndələri, sahibkarlar, gənc alim və doktorantlar iştirak etmiş, sənayenin inkişafı istiqamətində görülməli tədbirlər barədə müzakirələr aparılmış, ölkənin aparıcı sənaye müəssisələrinin nümayəndələrinin bu sahədə fikirləri dinlənilmişdir.

▪ Hesabat ilində növbəti tədbir **2016-cı ilin 12 oktyabr** tarixində **“Thomson Reuters”** Şirkətinin intellektual mülkiyyət və elmi tədqiqatlar üzrə əməkdaşı cənab Valentin Boqorovun məruzəsilə **“Web of Science: müasir tədqiqatçılar üçün məlumat aləti”** mövzusunda seminarın təşkilindən ibarət olmuşdur.

▪ Hesabat ilində növbəti tədbir **2016-cı ilin 9 dekabr** və **23 dekabr** tarixlərində **“Regionların sosial-iqtisadi inkişafı: üzüm və fındıq istehsalı”** və **“Tətbiqi iqtisadi tədqiqatlar: problemlər və reallıqlar”** mövzularında dəyirmi masaların keçirilmişdir.

Dəyirmi masalarda müvafiq olaraq, İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun 2016-cı il üzrə elmi-tədqiqat iş planı və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2016-cı ilin 10 iyul və 7 oktyabr tarixlərində keçirilmiş iclaslarında

verilmiş tapşırıqların, habelə iqtisadiyyat nazirinin 2016-cı il 21 iyul F-83 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş Tədbirlər Planının 9-cu “Ölkənin müxtəlif bölgələrində fındıq istehsalı ilə bağlı araşdırmaların aparılması, bu sahəyə dövlət dəstəyinin davam etdirilməsi və fındıqçılığın inkişafına dair təkliflərin hazırlanması” və 2016-cı ilin 12 oktyabr tarixli F-111 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş Tədbirlər Planının 16-cı “Üzümçülüğün şərabçılıqla əlaqələndirilməsi, yeni üzüm bağlarının salınmasına dövlət dəstəyinin daha da gücləndirilməsinə dair təkliflərin hazırlanması” bəndlərinin icrası istiqamətində aparılmış tədqiqatların nəticələrinə həsr olunmuşdur.

Hər iki tədbirdə hesabat dövründə Azərbaycanın Ümumi Tarazlıq Modelinin (AzMod) əsasında investisiyaların ölkə iqtisadiyyatına təsirlərinin qiymətləndirilməsi, habelə modeldən istifadə etməklə uzunmüddətli dövr üzrə iqtisadi hədəflərə nail olma səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsi və qeyri-neft sektoruna müxtəlif iqtisadi təsirlərin qiymətləndirilməsi, eləcə də, uzunmüddətli və davamlı inkişafın təmin olunmasında Azərbaycanın regionlarında iqtisadi inkişaf səviyyəsinin, eləcə də iqtisadi potensialın qiymətləndirilməsi və sahibkarlığın inkişafı məsələləri də priortet tədqiqat sualları olmuşdur.

Tədbirlərdə İqtisadiyyat Nazirliyi İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu ilə yanaşı, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Kənd Təsərrüfatının İqtisadiyyatı Elmi-Tədqiqat İnstitutunun, Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Üzümçülük və Şərabçılıq İnstitutunun, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat və Torpaqşünaslıq və Aqrokimya institutlarının doktorantları, tədqiqatçılar və nümayəndələr iştirak etmişlər.

## **V. NƏŞR FƏALİYYƏTİ**

İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun Marketing və koordinasiya şöbəsinin müdiri A.İsmayılovanın “Rəqabətqabiliyyətliliyin müasirləşən forması: internet reklam” başlıqlı məqaləsi “İqtisadiyyat” qəzetinin 38-41-ci saylarında ardıcıl olaraq işıq üzü görmüşdür.

## **VI. ELMİ KATİBLİK ÜZRƏ İŞLƏR**

2016-cı il ərzində İnstitutun Elmi Şurasının 6 iclası keçirilmişdir. İclaslarda İnstitutda yerinə yetirilən elmi-tədqiqat işlərinin mövzuları, doktorant və dissertantların dissertasiya işlərinin mövzuları və s. bu kimi məsələlərin müzakirələri təşkil olunmuş, həmçinin doktorantların attestasiyalarının nəticələri, 2016-cı ildə İnstitut tərəfindən yerinə yetirilən elmi-tədqiqat işlərinin planına dəyişikliklərin edilməsi ilə bağlı təkliflər müzakirə edilmiş və müvafiq qərarlar qəbul edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1 iyul 2010-cu il tarixli 129 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Doktoranturaların yaradılması və doktoranturaya qəbul Qaydaları” və 18 noyabr 2016-cı il tarixli, 601s nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş Plana əsasən, İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunda “İqtisad elmləri” elm sahəsinə aid ixtisaslar üzrə fəlsəfə doktoru üzrə doktorantura və dissertanturaya, elmlər doktoru hazırlığı üzrə isə dissertanturaya 2016/2017-ci tədris ili üçün sənəd qəbulu həyata keçirilmişdir. Ümumilikdə, fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə doktoranturaya altı ixtisas üzrə 19 nəfər, dissertanturaya isə 6 ixtisas üzrə 9 nəfər sənədlərini təqdim etmişdir. Elmlər

doktorluğu hazırlığı üzrə dissertanturaya ayrılmış 2 ixtisas üzrə 1 nəfər sənədlərini təqdim etmişdir.

21 dekabr 2016-cı il tarixində İstitutda təhsil alan doktorant və dissertantların attestasiyası keçirilmişdir.

Bu günki tarixə İstitutda fəlsəfə doktoru proqramı üzrə 21 doktorant və 22 dissertant, elmlər doktoru proqramı üzrə isə 13 dissertant təhsil alır. 2016-cı il 30 dekabr tarixindən fəlsəfə doktoru proqramı üzrə təhsil alan 2 nəfəri əyani, 5 nəfəri qiyabi doktorant və 9 dissertant təhsil müddətinin sona çatması ilə əlaqədar olaraq doktorantura və dissertanturadan xaric ediləcəkdir.

2016-cı ildə İstitutun 7 doktorantı və 2 dissertantı dissertasiya işlərini ilkin variantda bitirərək təqdim etmiş, onların namizədlik dissertasiyası ilkin müzakirədən müvəffəqiyyətlə keçmiş və müvafiq Dissertasiya Şuralarına təqdim olunmaları haqda qərar qəbul edilmişdir. Eyni zamanda, İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İstitutu tərəfindən aparıcı təşkilat kimi 10 dissertasiya işinin müzakirəsi təşkil edilmiş, onlara müvafiq rəylər verilmişdir. Bir sıra dissertasiya işlərinin avtoreferatlarına, dissertasiya işlərinin əsas müddəalarını özündə əks etdirən təhriri-məruzələrə İstitutun əməkdaşları tərəfindən müvafiq rəylərin verilməsi təmin olunmuşdur.